

Львів
1917

Любомир Дмитерко

ПЕРЕТВОРЕННЯ
СВІТУ

Поезії

Любомир Дмитерко

ПЕРЕТВОРЕННЯ СВІТУ

334682

Поезії

Наукова біб.
ім. М. Макси
КНУ

ім. ТАРАСА Ц

334682

H - наукова

Радянський письменник

КИЇВ - 1955

* * *

Глянь уночі: від краю і до краю
Земні сузір'я сяють між полів.
Ідуть роки... Земля лице міняє,
Як їй великий Ленін заповів.

В енергію перетворивши атом,
Обнявши зором міжпланетний шир,
Ми — лєнінської армії солдати —
У творчій праці зміцнюємо мир.

Майбутнє людства вже не за горами,
Лягли шляхи, якими нам іти.
І, крізь літа, рука вождя над нами
Показує дорогу до мети!

ВЕЛИКА ПРАВДА

Гадаєш, друже,— Леніна живого
Не бачили ми зблизька, ні здаля...
А хто ж стояв на варті біля нього,
Коли з броньовика він промовляв?..

В шинелі сірій, в чорному бушлаті,
У кулеметній стрічці, у бинтах,—
Ми в Смольному, в накуреній кімнаті,
Почули правду у його словах.

Велика правда ленінських декретів,
Як віща птиця облетіла світ.
І клич —

«За владу Рад!»,

«За владу Советов!»,—

Гримить над світом скоро сорок літ.

Спитайте нині в хлопчика малого,
Що гордо ленінцем себе назве:
— Ти бачив, хлопче, Леніна живого? —
— Аякже, бачив. В серці він живе!

Здіймають вгору світлий стяг Жовтневий
Мільйони ленінців

в труді, в боях.

І темна ніч дає дорогу дневі —

Від року в рік —

на всіх материках!

СВЯЩЕННИЙ СТЯГ

Далека юність. Зорі комсомолу...
Ми йшли в життя, як учні йдуть у школу.
І перший крок у нашому житті —
Жалобою позначені путі.

Путі-дороги юного життя!
Він не пішов од нас у небуття —
Великий Ленін — з нами він тепер,
Бо світлий геній ленінський не вмер!

Бо зір його шляхи нам осява.
Бо дух його серця нам зогріва.
Бо в сяєві кремлівських маяків
Його вогонь горить, як і горів.

Вогонь безсмертя вічний у віках!
Він сяяв нам у сталінських очах,
Він сяяв нам в щоденному труді,
До бою кликав сили молоді.

Він сяє нам у мирні творчі дні,
Про нього ми складаємо пісні.
Він у майбутнє відкриває брами,
Священним стягом маючи над нами.

Яке це щастя — досягти мети!
Як з братом брат — з народами іти.
І відчувати, що священний стяг
В міцних,
 надійних
 Партії руках!

ПАРТІЇ

Багато поетів про тебе писали,
Одні з них рікою тебе називали,
Що наші життя, мов потоки, збирає
Й несе їх у далеч, у море безкрає.

А інші співці тебе морем назвали,
Що хвилями б'є об високі причали,
Що легко і вільно несе пароплави
До світлого берега щастя і слави.

Тебе називають і сонцем могутнім,
Що нам осяває шляхи у майбутнє...
Ти — дійсність велична і мрія крилата.
Я словом найближчим

назву тебе —
м а т и!

Ти матір'ю стала для всього народу,
Ти щастя дала, що не знали ми зроду,
Бо Леніна геній і Сталіна воля —
Це щастя безмірне, омріяна доля!

Те щастя, ту долю навек збережемо.
У битвах продовжим славетну поему,

Що в ленінськiм серці бере свiй початок,
Що людства всього є надiя i статок.

Хай висохнуть рiки... Ми створимо рiки!
I море там буде, де степ був одвiку!
I сонце над нами нiколи не згасне,—
Нам ленiнське сонце свiтитиме ясне!

Ми дужчi, нiж рiки. Ми бiльшi, нiж море.
Вiд сонця яснiшi i вищi за гори.
Та є переваги у нас особливi —
У єдностi нашiй,
у творчiм поривi.

Ти дiйснiсть велична i мрiя крилата.
Я словом найближчим
назву тебе —
м а т и!

Як матерi рiднiй клянемося тобi,
Що гiдними будемо
тебе
в боротьбi!

ПАРТКВИТОК

Маленька книжечка... Мільйони є таких.
У серці Партії — одна краплина.
Та не віддам її за сотні книг.
І збережу,
як скарб єдиний.

Ми з комсомолу в Партію прийшли.
Прийшли з ланів, з заводу чи забою.
І відтоді дороги нам лягли —
З тобою, Партіє!
Завжди — з тобою!

Маленька книжечка... Беру її до рук
І згадую: над Терекком траншеї,
Стіну Дар'ялу, доти біля неї,
І бомби свист, і канонади гук.

Тоді нам трьом вручали партквитки.
Старий майор нас тепло поздоровив.
Відчули потиск мужньої руки,
Скупе,
солдатське,
прямодушне слово.

НАША СИЛА

I

Ти виходиш, друже мій, на площу,
По веселій вулиці ідеш.

Дужий вітер прапори полоще,
Злива сонця навкруги без меж.
Київ наш!

Дніпровою сагою,
Мов рукою, пригорнув лани.
Ми з тобою!

Завжди ми з тобою! —

В мирний час,
на згарищах війни.

Ми за тебе билися на Волзі,
Брали Манич, форсували Дон,
Йшли на Ворсклу, на Сулу,

й невдовзі —

Ти з'явився, мов завітний сон.
Вийшов ти з осіннього туману
Нам назустріч.

Кликав нас. Чекав.

Не забуду осінь ту багряну,
Бір, Слобідку
і Дніпра рукав...

Тіло
ми загорнули мовчки в плащ-намет
і поховали.

Знов на ратне діло
нас помста кликала —
вперед!

Так ми ішли
від бою і до бою —
на Фастів,
на Житомир
і на Львів.

З підбитих «тигрів»
пам'ятник герою
ми воздвигали на полях боїв.

III

Тих перших днів ніколи не забути!
Безлюдне місто...

Тиша навкруги...
І раптом наче навесні
розкутий

Дніпро, що заливає береги,
Так хлинув люд...

Загомонило місто.

Йшли з сховищ,
із навколишніх лісів.

Сибіряка з піхоти
і танкіста

З-під Вологди —
вітали, як синів.

І біля мурів древньої Софії,
Там, де об камінь
б'є Богданів кінь,

ГОРЯТЬ ВОГНІ НА НЕБОСХИЛІ

Горять вогні на небосхилі,
За горизонт прослався шлях,
Стоїть на степовій могилі
Боець з гвинтівкою в руках.

Я знав його: біля Моздока
Ми з ним лежали на траві,
Зоря вгорі зійшла висока,
Як та, що сяє у Москві.

Він був живий ще, не з граніту,
Але міцніший за граніт.
Пройшов з боями він півсвіту,
Щоб жив спокійно цілий світ.

А потім став біля дороги,
Щоб нам не знати лихоліть.
Той шлях веде до перемоги,
Коло якого він стоїть!

НЕЗЛАМНА МІЦЬ

(Севастополь)

Ми стоїмо на пагорбі крутому,
Де вирізьбив на мармурі різець
Суворий гімн завзяттю бойовому,
Стальній броні гартованих сердець.
Иди по цій твердій землі, поете,
До неї чуйним вухом припади,
Почуєш —

б'ють з засади кулемети,

Матрос упав

і вигукнув «Води!».

А доокола —

кремінь,

кров

і спека.

І тільки в морі є гірка вода.

Бо знов сюди, з десятиліть далеких,
Вернулась

Севастопольська страда.

Тут слава йде —

помножена на славу.

І стійкість тут —

помножена на гнів.

СОЛДАТИ МИРУ

Осінній дощ ішов три дні й три ночі.
По бездоріжжю транспорти гули.
Та день і ніч майстри й різноробочі,
Мов воїни, на рубежах були.
Ще тільки розгортали підготовку,
Та вже вогні ввижались крізь сон.
А звідусюди —

в степову Каховку

Ішов за ешелonom ешелон.
У буревій підводили підпори,
Щоб з Криворіжжя дати будові струм.
Бульдозери перевертали гори.
Скінчився дощ. Пісок, немов на глум,
Замів сліди, щоб не було й стежини.
Але на допомогу йшли машини —
Вгризалися в пісок за кроком крок —
І вже десятки троп,

доріг, стежок

Від берега лягли в усі боки,
То трудової доблесті стежки!
Йшов кожен вперто до мети своєї
І виконроб, і юний бригадир.
Аж раптом звістка:

делегат з Кореї

Прибув сюди, де люди творять мир.

Корея ще тоді в огні палала,

Гасила кров'ю спрагу паліїв.

Людиноненависницька навала

Її палила зливою вогнів.

А ми про інші мріяли вогні,

В труді, над непокірною рікою.

Готові стати кожну мить до бою,

Ми мирні стверджували дні.

Корейця привітали, як солдата,

Який пройшов вогню і смерті вир.

Як друга, як товариша, як брата,

Що кров'ю стверджував на світі мир.

Так ми колись за мир платили кров'ю

На Волзі, на Дніпрі,

на сотнях рік.

Щоб став біля убитих в узголов'ї

В почесній варті сорок п'ятий рік.

Рік Перемоги. Миру. Рік початку

Нового, довгожданого життя.

Про нього ми носили в серці згадку

У бліндажах солдатського буття.

І ось тепер, коли у котловани

Фундамент праці мирної кладем,

Нова біда повзе з-за океану,

Вона Корею попелить вогнем.

І ми корейця узяли на руки,

Як прапор миру вгору підняли.

Здавалось — райдуг ніжні віадуки

З Каховки до Пхеньяна пролягли.

І знали ми — іде єдиним фронтом

За мир, за творчість і за людство бій —

Тут, над Дніпром,

і там, за горизонтом,

У мирній праці,
в битві вогневій.
І знали ми, вітаючи солдата,
Що й ми солдатами були і є.
Верстат і трактор,
скрепер і лопата —
Сьогоднішнє озброєння твоє.
На рубежі іди, солдате миру,
Виконуй справно трудовий наряд,
Щоб завтра міг у гаубицю й мортиру
Рукою майстра вправити снаряд.
Сьогодні знову спокій у Корей,
Та неспокійний Тихий океан.
Ти ж, поки у чохлах ще батареї,
Не відступися від мети своєї,
Рий
для будови миру
котлован!

МАГІСТРАЛЬ

Курить поземок. Горлівка за нами.
На Краматорськ лягає магістраль.
Заводи,

шахти,

селища рядами,

Де йде вугілля

і де леться сталь.

Донбасе мій! Знайомий, милий краю,
Суворий друже в трудових вогнях!
Висотку кожну,

стежку кожну знаю,

Де ліг колись гвардійських стягів шлях.

Дивізія Привалова і з нею

Шепілова гартовані полки...

Тут Федорчак підбиту батарею

У наступ вивів помахом руки.

Плацдарми наступу, ячейки оборони,

Сердець людських надійні рубежі.

Тут непохитну юність Краснодона

Пізнали завойовники чужі.

Ярами, мов од поводі, від крові

Текли потоки в Вовчу та Айдар,

Коли, затисши ворога в підкові,

На Захід ми націлили удар.

І знаю я: якщо гроза настане,
Донецький край повторить подвиг свій.
Він поруч з Криворіжжям, з Дніпрельстаном,
З Уралом поруч знову піде в бій.
Впаде, як мста, на голови ворожі
Його відвага і його метал.

Куриць поземок. Край мій сили множить.
Стоїть Донбас, як воїн, на сторожі.
Палає обрій. То не спить Урал!

НАД ДОНОМ І ДНІПРОМ

Знаходять череп чи осколок сталі
Над Доном і Дніпром плугатарі.
Впиши, історіє, на золоті скрижалі,
Як йшли у смертний бій богатирі.

Як ворогів огнем вони косили,
На амбразури кидались грудьми.
Були титани мужності і сили
Звичайними радянськими людьми.

Школяркою росла москвичка Зоя,
Знав Кошового хлопчиком Донбас.
В рішучу мить дає нам міць героя
Наш неповторний героїчний час.

Пиши, історіє: так є й так буде,
Наш край ніхто не візьме силоміць.
І в мирний час — у нас сталеві груди!
І в мирні дні — у нас героїв міць!

СХІД СОНЦЯ

Сонце встає на Сході
Мільйони й мільярди років.
Незмінні закони в природі,
Де здавна встановлено строки
Для сонця,

для дня і ночі.

Скоряйся їм, хоч не хочеш!

Сонце встає за морем.

Сонце встає за лісом.

Сонце іде угору

Крізь хмар димову завісу.

Минали так дні без ліку

Від роду-віку.

Та раптом, по радію, звістка:

Сонце на Півночі встало.

Ні, це не чудо, не містика,

Одвіку таке бувало.

Тільки такої години

Не бачили очі людини.

Ночі полярні довгі,

На полюсі особливо.

Крига за кригою човга,

Б'ються, ламаються брили.

І темінь глуха навколо,

І голо на кригах, голо.
...Стала радянська людина
На полюс твердою ногою.
Здригнула полярна крижина,
Притиснута раптом вагою,
Не вітром і не водою,
Вагою для неї новою.
Відчула крижина удари,
Пізнала і лом, і сокиру.
Бо люди прийшли не даром
З країни труда і миру.
І в темінь полярної ночі
Вп'ялись електричні очі.
А ніч все тривала й тривала —
Холодна, німа, непроглядна.
Хурделиця лютувала...
Тільки людина всевладна
Сонце своє засвітила,
Справу велику робила.
Мов засоромившись волі,
Сили й завзяття людини,
Сонце на сніжному полі
Справжнє зійшло на годину.
Вийшло, на обрії стало.
Полюса не впізнало!
Вперше на нашій планеті,
Вперше в історії світу,
Впало на стіни наметів
Його життєдайне світло.
І там — на полярній крижині —
Сонце вклонилось людині!

БЕРЕЗЕНЬ

Весна. Морозам не закути
Плодючу землю у броню.
Вона говорить —
бути!
бути!
Ясному сонячному дню.

І, справді, сонце березневе
Вже розганяє каламуть.
Ось-ось зашелестять дерева,
Оздоблять квіти нашу путь.

Ми підемо по цій дорозі
Серед гаїв
і поміж лук.
І щастя, зроджене в тривозі,
Спокійно візьмемо до рук.

Нас не спинити, не злякати
Холодним привидом війни,—
Як цим морозам не скувати
Жагучі парості весни!

ВЕСНА

Колишній ротний старшина
І кавалер медалі
Виходить в поле. Йде весна,
Сніги чорніють талі.

Поважно крутить вус рудий:
Давно пора орати!
Та морозець іще міцний,
Й травички не видати.

Пробились проліски ледь-ледь
І знов немов прив'яли.
Скувала землю ожеледь,
І вітер віє яловий.

Оглянув оком поле він —
Струмок замерз у лузі.
Невдовзі тут на сотні гін
Шуміти кукурудзі.

І наливатись пшеницям,
Цвісти у червні житу.
Щоб більше сили трудодням,
Щоб краще людям жити.

Ні, відступати він не звик.
Природа не злякає!
Тонкий, мов ніготь, молодик
Зійшов над небокраєм.

І сонце сіло так, як слід.
Запам'ятав приміту.
Не марно ж бо об'їздив дід
Без м'ялого півсвіту.

Недарма не боїться він
Ні вітру, ані криги.
Недарма до світанку він
Читає вчені книги.

Одні закони має мир,
А інші є війною.
Стоїть колгоспний бригадир,
Милується весною.

Бо ждуть її усім селом.
Іди, красуне, в гості!
Бо головує агроном
У їхньому колгоспі.

Він капітаном, кажуть, був.
На все своя причина.
Немов на битву, на сівбу
Їх кличе Батьківщина.

Хоч ще мороз, іде здаля
Вже з вітерцем відлига.
Глянь — заволожилась земля.
Глянь — запотіла крига.

Струмок дзвенить. Їде весна
Над яром, над горою.
А капітан і старшина
Готові, мов до бою!

НАПИС

Рукопис Горького. І напис:
«Любов перемагає смерть!»
Ні ямб дзвінкий, ані анапест
Не переповнять серце вщерть,
Як ці слова ясні і строгі:
«Любов перемагає смерть!»
У них — юнацьких мрій чертоги
І мудрості земної твердь.
Я був на грані смерті, знаю:
«Любов перемагає смерть!»
Вона від краю і до краю
Проходить крізь серця, як смерч.
Та не спустошує, не нищить,
Не гне, не валить шкереберть.
Дає нам крила. Вгору! Вище!
«Любов перемагає смерть!»

МОЯ ЛЮБОВ

На б'єрезі любов моя сиділа.
Либонь в д'їброву по гриби ходила.
Зімкнула втома очі променисті,
Вона заснула на прив'ялім листі.

І сниться їй весни гілля зелене,
І хтось... подібний дуже він до мене...
Та тільки не осінній, а весняний,
Як цвіт — ясний, як ягода — рум'яний.

Пройду я мимо і будить не стану,
Хай казку в серці береже весняну,
Щоб цвіт весни довічно квітнуть міг —
У снах її,
у почуттях моїх!

ДОРОГА

Я знову в тім селі, в тій хаті,
Де сорок літ тому якраз,
Життя мого важкий початок
Був не до речі в грізний час.

Як тільки я зіп'явсь на ноги,
На році третьому життя,
Батькам судилися дороги
У білий світ, без вороття.

Ми — біженці, немов цигани,
Блукали довго з краю в край,
Де танки та аероплани
Людей приводили в одчай.

Не знали ми притулку, хати,
Ми, діти, знали тільки страх,
Коли війни молох кошлатий
Котив гармати по полях.

...Я тільки через безліч років
У рідну хату завітав.
О, скільки війн лихих, жорстоких
Мій бідний край перестраждав!

Та я знайшов свою дорõгу
В епоху бурі і вогню.
Вклонюся рідному порогу,
З сусідами погомоню.

Й подамся далі, поруч з ними,
Боротися усе життя,
Щоб не було на наші ниви
Нищівним війнам вороття!

І Софія з золотим верхом,
І висока постать Кобзарева.
Милі друзі, ми вітаєм вас!
А вони нам сповістити раді,
Що стоїть безсмертний наш Тарас,
Мов на Україні —
у Канаді.

* * *

Ні, я над Юконом не бував.
Це плоди хвилиної уяви.
Я у ріднім Києві стрічав
Земляків з далекої Оттави.
Блиснув одблиск щастя в їх очах,
Як на землю з літака ступили.
Землю ту, що бачили у снах,
Землю ту, де прадідів могили.
Землю ту, що ворогів змела,
Землю — в праці,
в творчості, у славі.
Землю ту, що щастя здобула,
Те, якого ще нема в Оттаві.
А коли верталися назад,
То прощались з Києвом,
з Москвою.
Добрих спогадів квітучий сад
В серці повезли вони з собою.
І надію повезли в серцях,
Що для людства
є нові закони.
Що прослався миру й дружби шлях
Від Дніпра і Волги —
до Юкону!

ШИРШАЄ ДРУЖБИ КОЛО

Після зустрічі часто буває прощання...
Ширшає дружби коло.
Звідусюди до нас
Їдуть друзі і гості,
і просто — для споглядання —
Люди доброї волі,
долаючи простір і час.
Лишаючи простір
в мандрівці своїй
за собою —
Вони залишають
минуле й сучасне буття.
В жадане майбутнє
несміло ступають ногою —
У нашу епоху.
В радянське життя! —
...Отак із Болівії,
де обрій закрили Анди,
Де зараз минає
нами забутий вік,
В двадцятье сторіччя,
у чародійні мандри
Їхало двоє:
жінка і чоловік.

Ми їх зустрічали на київському вокзалі.

Ось вийшли з вагона

в обійми осінньої мли —

Він — в шапці зимовій,

вона — в оксамитовій шалі...

Між пальм привокзальних

вони як в Ла-Пасі ішли.

Ми зустрічі цій

були, безумовно, раді.

Подумати тільки:

з Ла-Паса у Київ — місток.

Вони вже були в Москві,

на Жовтневім параді,

І звідти —

в полоні нових почуттів і думок.

Тепер — Україна...

Чи чули вони про неї?

— Аякже! Загравами Жовтня осяяло й нас!

І хоч не господарі й досі ми долі своєї,

Але ми вчимося...

Ми хочемо вчитись у вас! —

Він змовк на хвилину.

Глибокі креольські очі

Темнішими стали, хоч барва їх чорна була.

— У нас вчителі знайшлись

до поживи охочі,

До нашого олова, нафти і до срібла.

На нас назирає

златаво-кривава мамона.

Схопила за горло

і хоче здушити нас.

Та край наш

ніколи

не буде рабом Вашингтона,

Слугою Нью-Йорка не буде Ла-Пас!

З країни вічного дня

поїдем в країну ночі.

Та звідси ми все заберем,

що в серці вмістити могли!—

І очі його,

глибокі креольські очі,

Світлішими стали,

хоч чорними зроду були.

Розмова велась

в останню годину прощання.

А зустрічі більше, мабуть, не буде в житті.

Та спогад залишиться.

Він, наче нитка єднання,

Проляже крізь ріки,

моря,

океани,

путі.

Коли сповістили,

що поїзд рушати буде,

Тоді болівійка,

ступивши останній крок,

Відкинула шаль,

пальто розстебнула,—

на грудях

Блиснув у неї

нам добре знайомий значок.

Вона щось гукнула,

склавши долоню дугою.

Ми слів не почули,

але зрозуміли без слів:

В Болівію дальню

вона повезе з собою

Значок Трьохсотріччя

великої дружби братів.

Хоча після зустрічі часто буває прощання,

Хай ширшає дружби коло!

Хай їдуть учитись до нас!

І хай ніколи не рветься

нитка міцного єднання,

Яка пролягає

крізь простір і час!

ІНДІЙСЬКІ ГОСТІ В МОСКВІ

Залізницею до Пешевара,
Машинами через Афганістан.
Сьогодні вони в Ташкенті —

над хмари

В повітряний злинули океан,
Ці люди з Бенгалії,

з Делі, з Барата,

Мудрі, як древня їхня земля,
Зуміли труднощі здолати,
До нас пробиваючись здала.
Ждемо у Внуково.

Вітер.

Квіти.

Нарешті — з Ташкента сріблястий птах.
Мабуть, нелегко було летіти,—
Бліді,

хоч усмішка на устах.

Дружнім чуттям нема перепони.
Вже почались привітальні слова.
Фотокамери і мікрофони
Запрацювали:

— Говорить Москва!

Говорить в Москві

друг із Делі.

На мові хінді говорить він.

Ми бачимо

вбогі батрацькі оселі

Звідси за тисячі й тисячі гін.

Бачимо злигодні,

бачимо горе...

Слово на сполох

б'є, як дзвін.

На мові хінді він говорить,

Але по-нашому думає він!

Каже схвильовано і щиро:

— Коли в Ташкенті сідали в літак,

Ми зрозуміли —

це голуб миру,

Оцеї могутній сріблястий птах!

І він поніс нас

над гори і хмари,

Де тільки у мріях були ми не раз,

У місто,

яким давно ми марим,

У місто,

що зараз вітає нас!

За ваше добро, за вашу пшеницю,

Що ви нам послали,

як дружби знак,—

Разом з нами у людства столицю

Подяку індійців привіз літак! —

...Коли по Москві гостей ми возили,

Вони задивлялись на кожен квартал.

— Де Леніна й Сталіна

славні могили? —

Поет з Бенгалії нас питав.

У тиші врочистій мавзолею,

Біля священних домовин,

Кожен —
говіркою своєю
Висловив думу
Калькутти,
Бомбея,
Узгір гімалайських,
деканських рівнин.
Зашморг Британії...
Кіплінга гімни...
Визиск, грабунок,
образа в серцях.
В домініоні і воля, і рівність,
Все в них було...
та лише на словах!
Коли ми вийшли на Красну площу,
Поет, звертаючись до Москви,
Промовив раптом:
— Скажу вам ось що:
Ми сильні тим,
що існуєте —
ви!

СВІТАНОК НАД ВАРШАВОЮ

Минала ніч. Над сизим плесом Вісли
Народжувався день у безгомінні.
Над кручею, мов білі хмари, звисли
Акації червневі у цвітінні.
У буйному медовому цвітінні,
Пахучих соків п'яному кипінні.

Пригадуеш ту ніч, мій чеський друже,
Ми польський ранок разом привітали,
Бо кожен з нас великій силі служить,
Яка з руїн тут підвела квартали.
Ми слів гучних в той ранок не казали,
Стояли зачаровані. Мовчали.

А потім підійшли ще наші друзі,—
Один із них з Москви летів зі мною.
Москва!.. В усьому світі по заслугі
Народи всі пишаються тобою!
А другий... Другий рівною ходою
Ішов, як воїн йде на полі бою.

Він вийшов з бою з раною у серці,
Готовий знов до битви і до лету.
О хворе серце,— у рішучім герці
Ти не відмовиш воїну-поету!

Як сонце, що освітлює планету,
Служи йому, невтомному Хікмету!

Шугнуло раптом блискавкою, шумом,—
Птах прудкокрилий понад містом злинув.
І кожен з нас на рідній мові думав
Про цю ясну, благословенну днину.
Всміхалася Варшава в цю хвилину
З нас кожному, неначе мати сину.

Птах прудкокрилий сонце ніс на крилах,
Він спокій ніс, неначе голуб миру.
Солдатська кров струмує в наших жилах,—
Хто нас ляка війни кривавим виром?!
Яка потвора казиться від жиру?..
На чатах всюди ми — солдати миру!

І місто це, у сяєві світанку,
Сплюндроване дощенту ворогами,
Це місто, що створило «Варшав'янку»,
Знов підняте жагучими руками,
Де, як живий, на камінь сперся камінь.
Мов клич — *За мир!* — звелось перед нами!

ЗАПОВІТНЕ ГАСЛО

Пам'яті Людвіка Сольського.

Варшава. Театр.

Акорди пісенні.

Вітальні промови.

Овацій грім.

Столітня людина стоїть на сцені,

Пишаючись чесним життям своїм.

Тобі по заслугі, товаришу Сольський,

Польща Людóва честь віддає.

Тобі аплодує театр польський

За щире, народне мистецтво твоє.

Столітній Сольський стоїть на сцені.

Схилилась в задумі

його голова.

Спочатку —

промову він витяг з кишені,

А потім —

самі полилися слова.

Про чорне минуле, про світле сучасне,

Про все пережите за сотню літ.

Про те, що ніколи у серці не згасне

Промінь весняний —

творчості цвіт.

Про гнів Аполлона, про лють Мельпомени,
Коли на хвилину ти зрадиш їх.
Про те, що він досі не кидає сцени,
Що зброя в артиста —

і сльози,
і сміх.

— Послухайте ж слово

старої людини,

Яка підвелась над безоднею літ.—

Замислився Сольський.

Минають хвилини...

Яке його слово?..

Який заповіт?

Стоїть у задумі

слуга Мельпомени,

Мов хоче обняти

життя свого шир.

І раптом,

як гасло завітне,

зі сцени:

— Нех жие покуй!

Хай живе мир! —

ТАК, МИ — ЗА МИРІ

Вони ішли варшавським тротуаром,
По вулиці, що зветься Новий світ.
В липневу спеку полум'яним жаром
Несло від стін.

І протяги з воріт
Вривалися у закутки Варшави,
Що день у день підводилась з руїн.
Вони приїхали сюди з країни слави,
Де вів народ на подвиг

Хо Ші Мін.

Приїхали і тут зустрілись з нами
Представники героїського В'єтнаму.

У кожного з них був на білій блузі,
Як і у нас — відомий світу птах.
Пташину цю на серці носять друзі
Сьогодні всюди,

бо по всіх краях
Вона віщує людям мир і спокій —
Пташина благородна Пікассо.
Злітай над гори, над хмарки високі,
Душі людської райдужна красо,
Що створена для творчості, для миру,
На діло добре і на пісню щирі!

Тебе даремне хочуть знов і знов
Зіпхнути в прірву зди́рства і розбою.
Нам дорога дітей невинних кров,
Тому за мир ідемо ми до бою —
З тобою, Польща і В'єтнам, з тобсю —
За спільне діло разом ми ідем.
Нехай поет спокійною рукою
Виводить строфи радісних поем
Про двох закоханих п'янку розмову,
Про материнську пісню колискову.

Так, ми — за мир! Але дорога миру
Лежить крізь битви. Це відомо нам.
Крізь шквал і грози вогневого виру
До миру йшли Корея і В'єтнам.
Так, ми — за мир! Та, друже, пам'ятай —
Немає миру, де немає моці.
Світ відчуває силу в кожному кроці,
Коли ступає велетень-Китай.
Мир береже Вітчизна наша славна,
Бо міць її нескитна і незламна!

Ця міць зростає з рудників і шахт,
Гартується у домнах і мартенах.
Вона в труді ста тисяч мирних вахт,
В серцях людей, на бойових знаменах
Дивізій, ескадриль і кораблів.
Вона гримить в вагучих ешелонах.
Комбайнами пливе поміж полів,
Крокує у згуртованих колонах,
Коли йдемо у день святковий ми
Іще раз повторити: ми — за мир!

Ця зустріч несподівана в Варшаві
З стрункими і смаглявими людьми,
Що подвиги творили величаві,
Що боронили волю й мир грудьми,
Нам нагадала про велику справу,
Яку ми захищаємо щодня.
Ми обійшли, либонь, усю Варшаву
Від площі і до площі — навмання
І розуміли друзів із В'єтнаму
Без слів, без перекладачів — серцями.

Вони — за мир. І ми — за мир. За мир
Було це місто в вирвах і руїнах.
Взяв кельму в руки муляр-бригадир,
І тисячі таких бригад на стінах
Співали пісню і вели будову
Все вгору, вгору, щоб веселий дах
Завершив ту гармонію чудову,
Де над фасадом — білокрилий птах,
Де був труда і відданості сплав.
І знали ми:
це мир перемагав!

НА ШИПЦІ

Ми ще з дитинства знали ці слова:
«На Шипці — спокій».

Так, на Шипці — спокій.

Шпилі гранітні,

і скупа трава,

Й «Орлові гнізда» на скалі високій.

Туман і хмари, ліс і чагарник

Повзуть униз, по схилах, на долини.

Багрянний бук за поворотом зник,

І знов —

кущі колючої шипшини.

Та ось — корчма.

В Болгарії вона

Була, по правді кажучи, в пошані.

В країні сонгурларського вина

Відомі учти і бенкети знані.

І тут, де сонце, тиша та орли,

Де краєвид простерся до Дунаю,

Ми з почуттям подяки підняли

В честь дружби келих, сповнений до краю.

Над нами сонце. Сонце та блакить.

Та свідки слави —

вищерблені скелі.

Минуле в згадці воскрес на мить:
Солдат російський в порваній шинелі
Іде на приступ. —

Взяти перевал!

Будь-що пройти на забалканські схили!
Його не спинить неприступність скал
І втрое більші оттоманські сили.
Болгарські ополченці з ним повзали,
Знесли вогонь,
смертельні рани,
спрагу...

І заздрили збентежені орли
На не відому їм
людську відвагу.

Над нами сонце.

Сонце та блакить.

Під нами скелі гострі, мов сокири.
І грім десь за узгір'ями гримить,
Мов давній постріл

тульської мортири.

А може, це гармата польова,
А може, інша сила величава?
Ми ще з дитинства знали ці слова:
«На Шипці — спокій».

Ні, на Шипці — слава!

Безсмертя слава. Дружби вірний стяг.
Незламна єдність,

що міцніш від криці.

Толбухінських дивізій слався шлях —
Крізь скелі ці до берегів Маріци!

Що з ними стало в чергу,
врочисту і німу.
Йде черга ця безкрая
по сходах мавзолею,
Повільно,
між рядами суворих вартових.
Тут кожен йде до нього
з тривогою своєю,
І кожен чує відповідь
із уст його живих.
Його слова і мислі —
на прапорах, на гаслах,
У книгах, у брошурах
палають і живуть.
Його гаряча воля до боротьби
не згасла,
І, мов маяк, в майбутнє
показує їм путь.
Його життя велике,
його життя хоробре, —
І кожен його вчинок,
і кожен його крок, —
Тут знає всяк напам'ять,
бо той, хто знає добре
Таке життя,
той гідний для себе взяв зразок.
Був подвиг для народу
на кожному його кроці!..
...Я юність комсомольську
сьогодні пригадав:
У Лейпцігу фашистським
у тридцять третім році
Це він, це він — Дмитров —
героєм нашим став!

Це він підняв над світом
своє несхибне слово,
І непохитну віру, і нездоланну міць.
Дрижали прокурори.
Він бив їх знову й знову,
Аж судді у нестямі з своїх зривались місць.
Та він був неприступний.

Його охороняли
Мільйони комуністів.
Незламність тих ідей,
Які нових звитяжців на боротьбу скликали,
Які людей сьогодні ведуть у мавзолей.

І ми йдемо по сходах,
як у Москві недавно,
Де сплять у саркофагах його учителі, —
І стелиться дорога до комунізму славна.
Щодня великі зміни стаються на Землі.
Нового дня світанок іде на зміну ночі.
Димитров його бачив ще в Лейпцігу,
ще там,
Коли з вершин майбутнього свої слова пророчі
Він вчиз, у пріорву кидав заклятим ворогам:
«На Захід прийде правда, що володіє Сходом.
Ми шлях їй прокладаєм у муках, в боротьбі.
І я своїм маленьким пишаюся народом!» —

За це народ болгарський вклоняється тобі!

«ХОРО»

За далями, за небокраєм,
Де знав я любов і добро,
В бурхливому леті кружляє
Весело болгарське «хоро».
У музиці — відгомін грому,
У поглядах — відблиск зірок.
З облич проганяє утому
Бадьорій болгарський танок.
В танку — молодиці й дівчата.
В танку — юнаки і діди.
І пісня над ними крилата,
Що горя не зна, ні біди.
А горя ж того у народу, —
Неволя й недоля сама!
І тим, хто упав за свободу,
Запевне і ліку нема.
Важкого турецького іга
П'ять темних кривавих століть.
Закрилась історії книга,
Мов брами тюремної кліть.
Свобода на мить, на хвилину —
Російські «братушки» прийшли.
І знов зимові хуртовини
Іх віщі шляхи замели.

Довіку обійми брата
Болгарські серця збережуть.
Та іго нове царату
Стару їм показує путь.
І знов, як раніш, у народу
Неволя й недоля сама.
А тим, хто упав за свободу,
Запевне і ліку нема.
Та вийшов народ із темниці —
Радянські «братушки» прийшли.
Їх сині балканські зірниці,
Мов компаси вірні, вели.
І легко зітхнули груди.
І вільно ступає крок.
«Хор» по-болгарськи — люди.
«Хоро» по-болгарськи — танок.
З болгарськими друзями в колі
Кружляю в шаленім танку,
На святі братання і волі —
У древньому Казанлику.
Ось хусточка злинула біла,
Немов лебедине перо.
Рука підхопила вміла
Її й закрутила в «хоро».
О дружба без меж та без краю,
І танець, і потиски рук.
Тебе, мій «хоро», пам'ятаю,
Твій темп,
і твій ритм,

і твій звук.

За обрієм, за небокраєм,
Де знав я любов і добро,
Хай горя не знає, хай вічно кружляє
Веселий болгарський «хоро»!

І слухало Чорне море
Арабські й персидські слова.

Уже на чужині почавши
Дев'ятий десяток життя,
Він вперто трудився, як завше,
Без розпачу, без каяття.

Поет, астроном, математик.
Ученого Сходу краса...
Можливо, в своїм «Дипломаті»
Джеймс Олдрідж його описав.

Він вчив Моссадика ще в школі:
— Будь, сину, твердим у борні!
Та учень його у неволі.
Йдуть вісті з Ірану сумні.

Бо, мабуть, не та дорога
До волі, до щастя веде.
Бо, мабуть, таки — перемога
В Народному фронті іде.

Коли б їм раніше знати,
Йому й його учням усім,
Що хитрі загарбники нафти
Лисицею влізуть в їх дім...

Коли б життєдайне учення
Раніш усвідомить могли,
Оте, яке Маркс і Ленін
Народам, як зброю, дали!

Не став би напівдорозі
Розгублений Моссадик.

УГОРСЬКА РАПСОДІЯ

Угорська рапсодія... Хвилі Дунаю...
Чув я вас.

Бачив вас.

Добре вас знаю.

Віршів Петефі стріли вогнисті,
Річка Токай і вино променисте.
Мила Їлонка в бурі чардашу.
Ти нам наповнила приятні чашу.
Угорська рапсодія... Хвилі Дунаю...
Чув я вас.

Бачив вас.

Добре вас знаю!

Та я пізнав Угорщину нову,
Про неї ще рапсодії немає.
Хоч вже Їлонка, мружачи брову,
Про час новий пісні нові складає.
У тих піснях співається про те,
Як над Токаєм виноград росте,
Як виноградарями правлять не магнати,
А рад народних вірні депутати,
Як блискавкою більше не шугає
По спинах управительський нагай,
Як ліг понад Токаєм і Дунаєм
Навіки з рабства визволений край.

Співай, Ілонко, як у Будапешті,
Якому рівного немає по красі,
Народ твій став господарем нарешті,
З дороги скинувши завади всі.
Співай про себе і про свій народ,
Бо ти й народ віднині невіддільні.
Багато в тебе праці і турбот,
Та ось вдягаєш одяги недільні.
Куди це ти?

У зоряну Москву,
Співати про Угорщину нову.
Про край, де кращі в світі виногради,
Про край, де сталевари ллють метал.
Твій спів, Ілонко, привітають радо
І зал Чайковського

й Колонний зал.
І, мов по рідній, підеш по Москві,
Як я колись ходив по Будапешту.
Віддай пісням всі почуття живі,
Віддай до краю, до кінця, до решти.
Так хочу й я пройти через життя,
Віддавши до останньої краплини —
Гарячу кров,

найглибші почуття
Пісням про честь і славу Батьківщини.
Співай, Ілонко!..

ВІЗНАННЯ

Я в молодості жив біля Дністра.
Точніше — у Жванецькому районі.
Фортеця там зруйнована, стара
Стояла на румунському кордоні.

Красунь Дністро! Прозора мілина...
Крута глибінь... Над кручами — лелеки...
А за рікою — мурі Хотина —
Такі близькі й такі для нас далекі!

Там світ був незнайомий і страшний.
Скрізь межі там, немов тенета в полі.
На березі похмурий вартовий
Стояв, як сторож кривди і неволі.

Кінчалась воля тут, біля ріки.
Там — визиск, сигуранца і бояри.
І згадувались нам повстань роки,
Коли на бій ішли Татарбунари.

Коли Котовський шаблю підіймав,
Коли дрижав і в Бухаресті ворог.
І ось там навіть в білий день — п'ятьма,
І навіть в сонячну годину — морок.

Шумить Дністро — за буруном бурій
Об кручі б'є, збиває піну білу.
А ненависний вартовий-румун
Розкраяв землю по живому тілу.

Яким ворожим нам тоді було
У давні ті часи, ще майже дітям;
Все, що румуном зватися могло,
Все, що неволю стверджувало в світі!

З тих пір я був у Хотині не раз.
Був у Молдавії — в братів і друзів.
Великих перетворень мудрий час
Народи й землі ділить по заслугі.

Та був на серці в мене чорний хрест —
Це — вартового ненависна постать.
І ось я приїжджаю в Бухарест —
Не завойовником, а другом — в гості.

Стрічають нас не морок, не п'яťма, —
Залиті сонцем парки і квартали.
Про ворожнечу й спогаду нема,
Бо вороги за море повтікали!

У місто розкоші ввійшов господар-труд,
Йде по майданах, топче тротуари.
Робітники й селяни правлять тут,
Де був король і де були бояри.

Пробач мені, румунський друже мій,
За почуття ворожі. Я не винен.
Це винен королівський вартовий,
Вірніш — не він, а ті, кому служив він!

БІЛЯ ПАМ'ЯТНИКА ГУСУ

Либонь, немає в Чехії сім'ї такої,
Де б у перекладі Шевченковий «Кобзар»,
Між найдорожчих книг,
між вславленої зброї,
Не був, як гість

і як коштовний дар.

Тут не одна голівка чорна й руса
Над «Катериною» ридала уночі.
А ми з дитинства знали Яна Гуса,
Що ніс не хрест, а правду на плечі.
Ми з ним в Констанці на вогні горіли,
Під юродивих блазнів п'яний хор.
Це в наше серце слав отруйні стріли
Монархії церковної собор.
Нас вчив повірити не в бога,

а в людину —

Хоробрий чех — Шевченків «Єретик».
За крихту правди битись до загину,
Здавивши в серці болю й муки крик.
І ще він вчив, що є велике братство —
Сім'я слов'ян.

Чи бачиш ти її?

Яка це сила і яке багатство
В такому братерстві, у такій сім'ї!

Я біля пам'ятника Яну Гусу в Празі,
Де площа Ратуші і Карлів міст,
Згадав поему ту, що в кожній фразі
Таїть глибокий невмирущий зміст.
Поема гніву й мудрої відваги...
Стоїть на скелі Гус, немов живий.
А над Градчанами, в веснянім небі Праги,
Свободи й правди прапор бойовий.
Червоно-біло-синій стяг держави
Нікому не підкорених слов'ян.
І, мов у дзеркалі, у хвилях Влтави
Ліхтариками вквітчаний каштан.
Якраз такий, як на Дніпрових кручах,
Де Київ наш, де Канівська зоря.
Усіх слов'ян добру і правді учать
Залізом куті строфи «Кобзаря».
Бунтарство Пушкіна, Міцкевича горіння
І неситима Ботева жага...
Весна.

На площу падає проміння,
І Гус назустріч руки простяга.

КЛЯТВА

Березові гаї схилились
Над Влтавою, немов над Псллом.
І зграя горлиць полетіла
В блакитний простір за селом.

І пісню я почув про очі,
Які чарують парубків.
Над Віслою і над Окою
Такі ж гаї, той самий спів.

Слов'янська пісня на Дунаї,
І над Маріцею луна.
Не роз'єднала, а з'єднала
Братів розлучниця-війна.

І на всесвітнім пожарищі
Навіки поклялись вони,
Що у сім'ї слов'ян не буде
Межиусобиці-війни!

В СТОЛИЦІ МОРАВІЇ

«Славіцу» й «радіцу» справляли,
Лилося крізь вінця вино.
І плакала і веселилась
Столиця Моравії — Брно.

«Славіца» була за покійних,
Що згинули в битвах давно.
«Радіцу» живим дарувала
Столиця Моравії — Брно.

Я з чехами пив, веселився,
Сухим залишаючи дно
У кварти моїй кришталевій
В столиці Моравії — Брно.

Ви знаєте, що таке щастя?
В братерстві і дружбі воно.
Живи ж почуттям цим довіку,
Столице Моравії — Брно!

Горять під Сталінградом бліндажі,
Над світом стали ненависні тіні
Сокири,
 шибениці,

нагая.

У свастики потворнім павутинні
Забилася Німеччина твоя.
І полум'я тих спогадів, нівроку,
Палахкотить у пам'яті твоїй.
Історії пекучого уроку
Ти не забудеш, ідучи на бій.
На бій за ту Німеччину, яка
Тавром ганьбить есесівську породу.
Якої долю, щастя і свободу
Не здушить знов фашистова рука.
Про це говорить жінка на трибуні,
І слухає її уважно зал.
Палають гнівом її очі юні,
І по щоці скотилася сльоза.
З протестом,

 з гнівом,

 біль у серці в неї

За те, що край учених і співців
Ганьбили

 шибениці і траншеї,

Майданек, Лідіце і Освенцім.

Сльозу змахнула:

— Більше так не буде!

У відповідь

 на сором, на ганьбу,

Німеччини нової мужні люди

Встають за дружбу й мир

 на боротьбу! —

І зал гримить. І оплески до стелі

Злітають, наче згряя голубів.
— За мирний край, де в трудовій оселі
Лунає тихий колисковий спів!
За ту Німеччину, яка з'єднає
Під прапор волі

Шпрее,
Ельбу
й Рейн.

Яка замінить гуркіт батарей
Труда і миру щедрим урожаем! —

АЛЕЯ СЛАВИ

Берлін... І спогадів могутня течія
Несе мене назад — на десять років.
Тут з Першим Українським фронтом я
Крізь битви гук історії чув кроки.
Тоді Берлін був — марево вогню,
Ядучий дим, гірські хребти каміння,
Коли броня розтрощує броню,
І танк реве, немов живе створіння.
Коли палає вулиця, квартал,
І з гуркотом обвалюються стіни.
Кипить вогню, заліза,

крові шал,

Таким я знав колись тебе, Берліне!
...Серед руїн отут блукали ми
По річищу Франкфуртської алеї.
І ось я з подивом дивлюсь на неї,
Невже це чудо зроблено людьми?
Лягла широка й рівна магістраль,
Мов шлях новий німецької держави.
Назвав її берлінський магістрат —
«Алея Сталіна».

Алея слави!

Алея слави, дружби вірний шлях,
Дорога праці, вулиця братання.

На опромінених її дахах
Не погасають відблиски світання.
То над Берліном день новий встає,
Над містом, ще розірваним на зони.
Німеччино! Відродження твоє
Не спинять штучні межі і кордони.
Алея слави й дружби проляга
Землею Тельмана все далі й далі.
А єдності і миру ворогам —
Як Гітлеру в задушливім підвалі —
У невблаганну мить розплати й скрути
Загинути від люті та отрути!

Ряди її, неначе струнй.
Дивізія з навчання йшла.
Ім'ям Паризької Комуни
Недарма названа була.
Ми заздрили кавалеристам,
Що кожен наче вріс в сідло.
Покриті славою, плечисті...
Юнацькі спогади...

Село...

В уяві встали комунари —
З багряним прапором в руках.

Сніги.

Дзвінких копит удари,
І крізь літа далекий шлях.

II

Мене привів мій вірний шлях
На фронт у сорок першій році.
Таким, як марилося у снах —
В зеленій польовій пілотці.
В Донбасі це було. Вже рік
Ішла війна. Ми відступали.
Та хід подій уже прирік
Кінець зухвалої навали.
За кожен шмат землі платив
Сторицею нахабний ворог.
І серця нашого порив
У пісні жив:

«Зітрем на порох!..»

Ми окопались не спроста
На шахті... Хай навала суне!

Хай входить біржа в кулуари,
Схиля парламент до війни.
Гадаєш — мертві комунари?
Поглянь довкола —

ось вони!

Вони на варті миру в доках
Спиняють збройні поїзди.
Знайома їм біда жорстока,
Синам недолі та біди.
Ти чуєш звуки Марсельези?
Гримить Інтернаціонал!
В обійми рідного Тореза
Приймає робітничий зал.
Незламне плем'я робітниче.
Комуни прапор угорі.
На бій за мир народи кличе
Професор Жоліо-Кюрі.
Лунають вірші Арагона,
І мужність Опору в серцях.
І за загоном
йдуть загони
З багряним прапором в руках!

ПРОМОВА ТОЛЬЯТІ

В Москві, на великому святі,
У маєві стягів-заграв,
Товариш Пальміро Тольяті
З промовою виступав.

На зріст — невисока людина.
На вдачу — одверта й пряма.
Неначе його батьківщина —
Італія сама.

Італія Данте й Петрарки.
Країна пісень чарівних.
Де в небі блакитнім — ні хмарки.
Де горе — на нивах земних.

Де грають оливкові тіні,
Де морок Альпійських скель.
Де тім'ям униз Муссоліні
Повис між рибальських осель.

Говорить Пальміро Тольяті.
Він — жвавий, чорнявий, рвучкий.
— У Римі

й Христос на розп'ятті
За світ голосує старий.

Шаліють у люті безумній
Магнати і папський престол.
Та в серці народнім — Везувій,
Його не спинити хрестом.

У серці народнім зневага
До янкі і прихвоснів їх.
Гримить сіцілійців відвага,
Лунає Венеції сміх.

І край Гарібальді ніколи
Не буде у янкі рабом.
Ніколи

Італії поле
Вони не засіють злом.

Оливкові віти зелені
Схилились над морем ясным.
Іде по Італії Ленін,
Заходить в Неаполь і Рим

Сильніший за папу,
за бога,
За янкі,
за атомку їх.

До люду іде трудового,
Ступає на вбогий поріг.

Ночує у кожній хаті.
Нас будить на подвиг
в бою!

На цьому товариш Тольяті
Промову закінчив свою.

ПІСНЯ НА МАЙДАНІ

Чотирикутники майданів
Є в кожному з німецьких міст.
Мов у тісному чемодані,
Тут все: і кірха, й бургомістр,
Фонтан, крамниці, бар і ринок,
І банк, де гроші — на процент.
Афішних тумб, поштових скриньок
Тут скільки хочеш. Словом — центр.
Такий майдан є й в місті Форсті,
Де жовтовода Шпрее тече.
Туди ми прибули не в гості,
По службі, в час війни іще.
Форст залишився майже цілим —
Текстильні фабрики, доми.
По вулицях його, без цілі,
Пішли, щоб прогулятись, ми.
Йдемо й самі собі не вірим —
Чи в церкві ми, чи вже в раю?
Співають янголи в ефірі,
Мов солов'ї у нас в маю.
Все ближче, ближче, голосніше.
Аж ось майдан поміж домів.
Не тільки вухо, душу тішить
Цей неземний, чудовий спів.

Можливо, з кірхи? Ні, не з неї!
Це італійців довгий ряд.
Мелодії землі своєї,
Мов уві сні, виводять влад.
Закривши очі, не вустами,
Серцями зроджують той звук,
Що в небо лине понад нами,
Що повен чарів, повен мук.
Вони з концтабору мандрують
У рідний край, за днями дні.
То в Котбусі, то в Форсті чують,
То в Бранденбурзі їх пісні.
Навіщо їх під бомби гнали
У край чужий, на вірну смерть?
Краси незнаної хорали
Серця їх сповнили ущерть.

Згадав я пісню над ланами,
Що вабила мене здаля...
Хай миром, працею й піснями
Співуча славиться земля!

СИН ІСПАНІЇ

Двадцятиградусний мороз.
Ріка у сизому тумані.
На дибки звівся паровоз,
У Віслу впав.

Мов на екрані —
В безумнім темпі йде життя,
Четвертий рік отак мандруєш
І серця власного биття
Ти ледве ловиш, ледве чуєш.
Та враз забилися серця,
Від люті пересохло в горлі,
І не одна сльоза бійця
На мерзлий сніг упала з горя.
Тут — табір смерті Освенцім.
Ще дим і сморід нависали.
Живцем у печі в пеклі цім
Йшли жертви дикої навали.
Свавілля підлого часи!..
Біля печей — страшні бараки.
Ми звідти чуєм голоси —
Французи, чехи і поляки.
Не люди це, а кістяки...
Погаслі очі — карі й сині...
А ось і наші земляки

З-під Ленінграда і з Волині.
Тут не поети, — лікарі
Потрібні, ніде правди діти.
На нарах підлітки й старі
Й народжені в бараках діти.
На все життя на тілі їх
Залишиться тюремний номер.
Я й досі бачу їх усіх,
Катами загнаних у нори.
Минали дні. І ось вони
Потроху стали оживати.
І з першим подихом весни
Додому потягли, до хати.
У кожного був дім, був край,
Була кохана батьківщина.
Ім після пекла снівся рай —
Щаслива зустрічі хвилина.
Всі розійшлись. Лише один
Не кида прілої соломи...
Це ж хто?

Іспанії він син.
Нема йому шляху додому.
Він захищав колись Мадрид,
Був у французьких партизанах.
Іспанія, де глум і гніт,
Не дім йому, а в серці рана!
Ні, він про неї не забув.
Душею линучи до неї,
І кастаньет він звуки чув,
І горді бачив Піренеї.
Та що ж, коли шляху нема...
Є тільки дні безликі, в тузі.
Аж раптом звістка. Недарма
Боровся він. Є в нього друзі!

Є ті, що непохитно йдуть
Дорогою борні і бурі,
Що в серці страдницькім несуть
Ім'я Долбрес Ібаррурі.
І він пішов у їх ряди,
Як йде боєць в свою частину.
І ми йому сказали:
— Йди!
Здобудь у битвах батьківщину!

НА ВИСТАВІ «ГАМЛЕТА»

Шекспір! В цьому йменні для мене
І чари,
і мука, і біль.

І ум,
і безумство шалене,
І слово,
що лучить у ціль.

І пристрасть
без меж, понад міру,
І горе, і туга,
і сміх.

Хто б Річарду Третньому й Ліру
Загибель наврочити міг?
Хто міг би доценту, докраю
Так вивернуть Яго нутро?
Хто Макбета так покарає?
Ні, тільки Шекспіра перо!
А Гамлет... Розтерзаний Гамлет!..
Лихе в мудреця ремесло.
Тебе розтоптало ногами
Підступне і зрадницьке зло.
Сиджу на виставі й не знаю,
Чи справді вже триста літ
Минуло, як в датському краю

Наче в море плывуть паруси...
Ми підхоплюєм...

І голоси
Колумбійця і наші у пісні, —
Все злилося.

Квітує весна.
І, мов мрія, вривається в дійсність
Пісня оця голосна.
Уже лине вона за вікном —
Над Печерськом
і над Дніпром,
Над Поліссям

і над степами,
Де проходили танки з боями.
Не злякались вогню і води,
У боях здобули перемогу!
Колумбієць приїхав сюди,
Подолавши безкраю дорогу,
Щоб ніколи у мирні дні
Не вривались военні дати.
Щоб на різних мовах пісні
Про любов і про дружбу співати.
Про любов, що не хоче руїн.
Що в майбутнє вірити хоче!
Так, про неї співає він
І з довірою дивиться в очі.

ВИПАДОК У ВІДНІ

Відень у сорок п'ятому році...
Австрійський парламент в руїнах лежав.
Війна, то й руїни на кожному кроці...
По Рінгу — машини в нестримнім потоці,
Військові машини союзних держав.

На площі парламенту, біля Феміди,
Сліпої Феміди з мечем в руках,
Кожен спинявся, хто мимо їде,
Може, зважить сувора Феміда
Долю солдатську на терезах...

Австрійський парламент... В оцих палатах
Лук'ян Кобилиця правду шукэв.
Та звідси лиш помсту поніс у Карпати...
Тут галицькі бестії-адвокати
Народ позбавляли останніх прав.

По сходах крутих вони похапцем бігли,
Щоб швидше припасти до цісарських ніг.
Покора таких в три погибелі зігне!..
В берлозі ведмежій, у вовчому лігві,
Народ свою правду здобути не міг!

Виходим на площу... Сонце і квіти!
Гасла свободи на прапорах.
Здається, неначе в усьому світі
Свобода і сонце...

Дорослі і діти

Щастя жар-птицю тримають в руках.

Біля Феміди збились машини,
Військові машини союзних держав.

Смокче цигарку рудий парубчина...

Глянув довкола тупими очима —

Рудий і пихатий янкі-сержант.

А треба сказати — тоді у Відні,

Який пережив «аншлюс» і війну,

Люди були голодні і бідні...

Та гірше за голод і гірше за злидні

Їх мучило те, що нема тютюну.

І ось до сержанта, мордатого янкі,

Дідусь підійшов і руку простяг.

Його трусило, немов з лихоманки,

Цигарку просив у бундючного янкі,

З покірним благанням в старечих очах.

У відповідь янкі спокійно і чинно

Плюнув в долоню, метнув удар.

Крикнув старенький, став на коліна,

Потім хитнувся й біля машини

Упав, сердега, на тротуар.

«Тварюка!», буркнув янкі плечистий.

Така вже пиха у виродків цих.

Руку брудну об штанину він чистив...

А я побачив обличчя фашиста

І лють звірячу в очах тупих.

Він сів і поїхав, рудий парубчина,

Якого змалку навчали так,

Що він — володар і надлюдина,

Що мудрість його — у світі єдина,

А мудрість його — міцний кулак.

Ну, що ти скажеш, богине Фемідо?..

Стояла вона сліпа і німа.

А в нашому серці зростала огида
До світу, де тільки брехня й зненавида,
Де є позолота, а правди нема.

Ми діда взяли, одвезли додому,
Дали йому хліба і цигарок.
Шофер наш од себе додав старому
Банку консервів і пляшку рому:
— Це,— каже,— виб'є із нього шок!
Австрієць питав не словами, очима:
Що ми за люди, і що він нам?..
Чим він віддячить, і де причина,
Що завжди привітна радянська людина,
Хоч стільки їй горя вчинила війна...

Тоді наш шофер, що знав до речі
Не більше десятка німецьких слів,
Діда узяв за руки старечі,
Каже: — Відомо у нас і малечі,
Що б'єм на війні ми лише ворогів.
Що нас навчає наша держава
Друга шукати і друга любить.
Що в дружбі народів — наша слава,
Що квітне народів сім'я величава,
Що так Конституція нам велить.

...Я довго потім блукав по світу,
Бачив багато різних людей.
І скрізь зустрічав я душі — зігріті
Ласкою нашою, нашим привітом,
Щедрим промінням наших ідей!

ПОДВИГ

Ця вість пройшла по всій планеті
І відгукнулася, як грім.
Не вмерли Сакко і Ванцетті,
Бо ми вклоняємося їм!

Бо діти, затаївши подих,
Про них читають у книжках.
Двох італійців мужній подвиг
Живе і житиме в віках.

Живе не тільки в книжнім слові.
Живуть їх трепетні серця.
І знов вони на бій готові,
Мов не було того стільця,

Того пронизливого струму,
Що в груди вдарив, у чолó,
Ні сліз, ні розпачу, ні суму —
Нічого в світі не було!

Коли б вони з могили встали.
Коли б це сталось —

чудо з чуд!

Їх не спинили б, не злякали
Терор, тюрма, неправий суд.

Стрічають з нами сонце вранці
Безсмертні два американці.

Їх смерть у безвість не повергла,
Вони у битвах знов і знов.
І ожила у Розенбергах
Їх —
до Америки —
любов.

Є дві Америки на світі.
Іди на битви, чесний люд!
Щоб людоджерам з Уолл-стріту
На справедливий стати суд!

МІЙ ЧОРНИЙ ДРУГ

Пам'яті Вейланда Родда.

Я уявляв собі твоє дитинство так:
Плантація.

Нагай.

Нестерпна спека.

Маленький,

чорний,

ти, мов дикий птах,

Що в небі слуха громовиці клетіт.

Воно тривало років до п'яти

Твоє скупе дитинство негритянське.

А потім став рабом невільним ти

В суспільстві вільнім по-американськи.

Багато поту коштує каучук,

І боляче він б'є по голій спині.

Дві рани, замість двох дитячих рук,

Таке життя судилося дитині.

Таке життя — дитині —

тій, яка

Помре рабом.

Людиною не стане.

Поволі звикне до труда рука,

І зарубцюється на тілі рана.

Здолавши зло,
по цих земних дорогах!
Ти з нами був.
Ти з нами жив.

Тобі
Раділи ми.

І ти радів між нами.
Радів і сумував.

У боротьбі
Брати твої вмирали за морями.
Ти бачив кров їх.

Чув їх стогін, плач.
Знав, як шаліють в смокінгах бандити.
В боях пробитий мавританський плащ
Не міг від тебе обрїї закрити!
Даремне запевняли лікарі,
Що ти помер,

як всякий,
від хвороби.

Твої легені, зовсім не старі,
Журби і гніву знищили мікроби.
О, як тебе тоді я розумів,
Мій чорний друже з карими очима!
Немає гірше, як безсилий гнів,
Як туги тїнь, що бродить за плечима.
Так, ти помер.

Але живе в Москві
Маленький хлопчик

чорний,
кароокій —

Твій син.

В палкій дитячій голові —
Думки про тебе,
про весь світ широкий.

Він, як і ти, складатиме пісні.
Вони вже зріють в помислах дитини.
Він житиме у ті щасливі дні,
Коли раба не зроблять із людини!
Мій чорний друже!

Кенія в огні.

На бій встають

Алжир,

Туніс,

Марокко.

Твій син

та безліч хлопців карооких

Складають про визволення пісні.

Хоч рани ятрять ще

в душі

й на тілі,

Хоч свище на плантаціях нагай,

Та поруч з чорними

йдуть їхні друзі —

білі,

Ще горе є,

та вже зника —

відчай.

Це буде, друже, пам'ятник тобі:

Нагай —

навік розтоптаний ногами —

Твоїх синів,

твоїх братів,

що з нами

Здсбудуть волю й щастя

в боротьбі!

КИТАЙ СПІВАЄ

У центрі Москви,
а, значить, у центрі світу,
В Колонному залі,
де подих історії чути,
Народний Китай
співає гучну сюїту
Про вільне життя,
у битвах важких здобуте.
Ми серце відкрили
гордй, величній пісні.
Вона повела нас,
взявши, як друга, за руку,
У край неозорй,
де вчора дракони зловісні
Народ прирікали
на горе,
на злидні,
на муку.
Здавалось, їх владі
не буде кінця ані краю,
В цій дивній країні,
яка пролягла на півсвіту.
Та ось про свободу,
про щастя нового Китаю,

Про славу народу
розповідає сюїта.
Про те, як вели комуністи,
ці люди із сталі,
Не рік і не два,
а більше, як тридцять років,
Під ленінським стягом
на подвиги маси повсталі,
Про битви Китаю,
де Жовтня вчувалися кроки.
Про путь Сунь Ят-сена,
про заклики Мао Цзе-дуна,
Могутні джерела
народної мужності й сили.
Про те, як примхлива,
але справедлива фортуна
За ними пішла,
коли чанкайшістів били.
Зійшли над Китаєм
п'ять зірок ясного світання.
І мир над Китаєм
простер голубині крила.
А тим, хто рятунку шукає
в фортецях Тайваня,
І на Тайвані знайдеться глибока могила.—
У центрі Москви,
а, значить, у центрі світу,
В Колонному залі,
де подих історії чути,
Народний Китай
співає гучну сюїту
Про вільне життя,
у битвах навіки здобуте!

* * *

*Ми, як солдати, йшли на бій,
Долали опір,*

протиріччя.

*Училися в школі вогневій —
Сини двадцятого сторіччя.*

*Хай в нас життя важке й тривожне,
Нащадки заздритимуть нам.*

І нашим думам

і ділам,

Яким не заздрити не можна.

І в той ясний, прийдешній час,

В підніжжі нашої могили,—

Вони казатимуть про нас:

Це ті,

що світ перетворили!

ЛЮБОМИР ДМИТЕРКО

Любомир Дмитрович Дмитерко народився 1911 р. в с. Вінники поблизу м. Львова в родині сільського вчителя. У 1919 р. переїхав до м. Кам'янця-Подільського, де і вчився спершу в семирічці, а потім в лісній профшколі та інституті народної освіти.

В 1930 р. Л. Дмитерко приїжджає до Києва і вчиться в кіноінституті, потім працює редактором київської кіностудії художніх фільмів.

Під час Вітчизняної війни був військовим кореспондентом фронтових газет.

У 1928 р. у кам'янець-подільській газеті «Червоний кордон» були надруковані перші вірші та оповідання молодого письменника. В 1930 р. була видана перша книга «Іду!», потім збірки поезій: «Товтри», «Молода земля», «Книга боротьби», «Друзям» та ін.

Під час Вітчизняної війни вийшли збірки поезій: «Слава», «На полі бою», «Багряний ранок», «Гарячий суходіл», драматична поема «Серця хоробрих» та п'єса «Хрещатий яр».

Після війни видані книги: «Вітчизна», «Вірші та поеми», «Добрі сусіди», поставлені театрами п'єси: «Генерал Ватутін», «Навіки разом», «Шляхи людські».

Л. Дмитерко нагороджений орденами Вітчизняної війни I ступеня, Червоної Зірки та медалями.

Член КПРС з 1943 р.

ЗМІСТ

	Стор.
Глянь уночі: від краю і до краю . . .	3
Велика правда	4
Священний стяг	6
Партії	8
Партквиток	10
Наша сила	12
Горять вогні на небосхилі	16
Незламна міць	17
Солдати миру	19
Магістраль	22
Над Доном і Дніпром	24
Схід сонця	25
Березень	27
Весна	28
Дружині	31
Напис	32
Моя любов	33
Осінь	34
Дорога	35
Братам у Канаді	37
Ширшає дружби коло	39
Індійські гості в Москві	43
Світанок над Варшавою	46
Заповітне гасло	48
Так, ми — за мир!	50
На Шипці	53
Мавзолей у Софії	55
«Хорб»	58

	Стор.
На березі Чорного моря	60
Угорська рапсодія	63
Визнання	65
Біля пам'ятника Гусу	67
Клятва	69
В столиці Моравії	70
Жінка на трибуні	71
Алея слави	74
Нащадки комунарів	76
Промова Тольяті	80
Пісня на майдані	82
Син Іспанії	84
На виставі «Гамлета»	87
Пісня про любов	90
Випадок у Відні	92
Подвиг	95
Мій чорний друг	98
Вперед!	102
Китай співає	104
Ми, як солдати, йшли на бій	106
Любомир Дмитерко (біографічна довідка)	107

Редактор *О. С. Дяченко*
Художник *О. П. Фаєриук*
Художн. редактор *К. І. Золотарьова*
Техн. редактор *О. М. Соколов*
Коректор *А. Л. Шиманська*

Любомир Дмитриевич Дмитерко. Преобразование мира. Стихи.
(На украинском языке)

БФ 08660. „Радянський письменник“. Здано на виробництво 30/IV 1955 р.
Підписано до друку 4/VI 1955 р. Папір $70 \times 108 \frac{1}{32} = 1 \frac{3}{4}$ паперових арк.,
4,8 друк. арк., 3,04 обл.-вид. арк. Зам. № 391. Тираж 8000.
Ціна в оправі 2 крб. 50 коп.

Друкарня науково-технічної книги Голоовидаву Міністерства
культури УРСР, Львів, Чайковського, 27.

II

GIROBOMIR

ALMIRKO

II

2 крб. 50 коп.

